

Gošković Pavo;

55.

S J E Ć A N J A

iz revolucionarnog radničkog pokreta prije rata u Banjoj Luci

BAKOVIĆ (Nikole) PAVO rođen 1895 godine u Banjoj Luci, u radničkoj porodici, po zanimanju obućar, zanat učio od 1909 do 1912 godine kod Vidu Pantelića krasjača u Banjoj Luci.

U Banjoj Luci postoji radnička organizacija tek od generalnog štrajka 1906 godine. Kao dijete sjećam se štrajka. Glavni dio štrajka održan je u Šljiviku Pišteljića. Učestvovali su radnici Tvernice duvana, radari, građevinari, krojači, obućari i drugi. Vođe štrajka bile su Jukić Ana predradnik u Tvernici duvana, Marčetić Kojo radnik-krojač (ima fotografiju štrajka). Govor je držao pekar Vuković. U štrajku je uzelo učesća oko 300 radnika. Uzrok štrajku su bile male nadnice, teški uslovi života i kao odjek represalija nad radnicima u Sarajevu. Datum neznam tačno ali je bilo ljeto. Za vrijeme štrajka policija je bila veoma aktivna. Kod Duvanske tvornice je došlo do sukoba, radnica Petrović iz Duvanske tvornice otrgnula je policijski znak sa revera jednom policajcu. Poslije nje nagnuli su drugi štrajkači i radnička kolona je probila kordon policajaca i krenula prema Pišteljića Šljiviku. Štraj je trajao nekoliko dana po svoj prilici oko 3 dana. Sjećam se štrajkači su pjevali marseljezu i još neke druge pjesme. Pekari i mesari hranili smo dobrovoljnim prilozima štrajkače.

Štrajk je uredio plodom. Povišene su plate i dobijene su još neke ustupci.

Za vrijeme od 1906 do 1912 godine ne sjećam se većih radničkih manifestacija u Banjoj Luci.

1912 godine zaposlio sam se kao obućarski radnik kod Pantelić Vidu i iste godine sam počeo da saradjujem u Sindikalnom strukovnom savezu obućara. Strukovni savez se tada borio protiv štrajk brehera, pomogao siromašnim radnicima, održavao sastanke u radničkom domu koji je bio u staroj dugoj kući u ulici preko puta gimnazije. Krajem 1912 godine otišao sam u Zagreb, onda u Trent i tamo ostajem do

1914 godine, gdje i dalje nastavljam sindikalnom djelatnošću. Kad sam došao u Zagreb 1912 godine našao sam posao kod poslodavca Pi-pinića, ali su mi uveče radnici u Radničkom domu skrenuli pažnju da je njegova radnja bojkotovana radi upošljavanja štrajkbrehera. Rekli su mi da odmah napustim - našto sam pristao. Oni su me uputili u Karlovac i dali mi novčanu pomoć. Međutim ni tamo nisam našao posla i tako sam krenuo sa Trent.

Godine 1914 vratio sam se u Banja Luku i zaposlio se kod Djurkovića Djordja. Odmah sam se uključio u sindikalni rad. Na dan atentata na Ferdinanda održavao se kod Pozorišta Obilaski sokolaki slet. Sjećam se tu su prvi put bile istaknute naizmenično srpske i hrvatske zastave. Oko 4 sata poslije pođne policija je došla i rastjerala slet i onda smo mi doznali da je Ferdinand poginuo. Mnogi sa sleta su otišli pješice u svoja udjeljena mjesta.

Godine 1914 uzet sam u Komoru gdje sam ostao do marta 1915 godine. Zatim sam prebačen u jedinicu i otišao u Tirol. Nove godine 1918 dobijam odsustvo, dolazim u Banja Luku i tada postajem "logaš" (dezertirao iz Austrijske vojske). U dane oslobođenja sa grupom ljudi razoružao sam austrijske jedinice u Kastelu i vojnom logoru. Nakon 5 dana bezvlašća došlo je par srpskih oficira i oni su uspostavili vlast.

Po oslobođenju radio sam kod Mitića Lazara. Odmah sam se uklopio u sindikalni rad strukovnog sindikata.

Sjećam se štrajka željezničara 1919 godine. Ivo Čota željezničar sada živi u Predgrađu u Banjoj Luci i još neki drugovi koji su rukovođili sa štrajkom bili su zatvoreni u Kastel.

Dalje, do izbora za konstituanta bilo je još mnogo štrajkova i manifestacija kojima su rukovođili neki Djamonja profesor gimnazije, Janković činovnik u Konzumu, Voštošek Franjo, Lastić Jakov upravnik bolničke blagajne (od Vukovarskog kongresa skrenuo). Ovaj Lastić je bio poslanik u konstituantu, a kao pretstavnik Komunističke partije. On je pobedio na izborima radikalnog kandidata Kostu Majkića. Čuo sam da se pričalo u to vrijeme da je Jakov Lastić davao iz bolničke blagajne novac Pavi Rađanu da se ovaj povuče iz radničkog rukovođstva, kako bi on mogao sam provoditi svoju politiku.

./.

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 209-46-11/51

Policija donošenja Zakona o zaštiti države i obznane polici-
ja u ljeto 1921 godine zatvara radnički dom i predaje ga Balaban Du-
šanu rukovodiocu njihovih građanskih sindikata. Klasni sindikati su
zatvoreni, zabranjena štampa, zborovi i svaka radnička djelatnost.

Poslije svega dobijali smo letke iz Srbije koji su štampe-
ni mašinom i ilegalno prebacivani u Banja Luku. Od 1921 godine do 1929
godine bilo je mnogo manjih štrajkova u Banjoj Luci ali ja nisam u
njima učestvovao. Međutim, i dalje sam saradjivao sa sindikalnim ruko-
vodiocima.

Krajem 1928 godine ili početkom 1929 godine kod mene je
navratio drug Djaković Djuro. Doveo ga mi je Pavo Radan i rekao da će
prenočiti kod mene. Pri rastanku mi je šapnuo da ne govorim o tome ni-
kome da nebi saznala policija. Djuro je prenočio u mojoj spavaćoj sobi,
samnom nije ništa pričao i ujutro je otišao nekud vozom (po svojoj pri-
lici u Zagreb). Malo kasnije poslije proglašenja diktature čuli smo
da je drug Djuro poginuo. Kada su poslije par godina osnovani građan-
ski sindikati Jugoras i HRS koji su radili po nalogu vlasti Radan mi
je tada govorio da je dobro djelovati i putem njih na radnike.

Dobro se sjećam štrajka obućara 1937 godine. Učestvovalo je
oko 50 radnika. Štrajkači su tražili povećanje plata. Vodja štrajka
je bio Kazaz Muhamed i Abdul-Selam Blekić.

U toku rata saradjivao sam sa partizanima. Od 1941 godine
bio sam u kotarskom odboru za pomoć NOB-u. Samnom su radili zajedno
Pašalić, Volvajer Franjo, Galić Matko, Vili Lastrić i drugi. Sastaja-
li smo se kod mene u radionici ili kod Franje. Materijal odosgo do-
bijali smo preko ljudi iz Gornjeg Šehera, a mi smo dobijali od ofi-
cira (domobranskih) Ibrahimpašić Ibri i Filipović ..... U odboru sam
radio do 1944 godine. Kada je došlo do napada na Banja Luku otišao
sam u partizane i bio sam u Sanskom Mostu gradski vjećnik. Po dolasku
u Banja Luku kraj 1945 godine bio sam potpretsjednik Odbora do izbora.
Banja Luka, 14. I. 1959 godine

Sjećanja dao:

(Daković Pavo s.r.)

